

TÜRKİYE, ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİNİN YETKİSİNİ TANIMALIDIR!

**6 EKİM 2006, İSTANBUL
BASIN AÇIKLAMASI**

Bireysel insan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik mekanizmaların geliştirilmesi yolunda son yüzyılda önemli gelişmeler kaydedilmekle birlikte, özellikle hukuken ya da fiilen iktidar kullanan devlet ve devlet dışı güçlerin kontrolünde gelişen toplu insan hakları ihlallerine yönelik önleyici mekanizmalar üzerinde hiç durulmamış, konu üzerine çalışan sivil toplum örgütleri de bu ihlallerin ortadan kaldırılmasında yeterince etkili olamamıştır.

Çağımızda yerel, bölgesel ve küresel düzeyde gerçekleşen çatışmalar, iç savaşlar ve devletlerarası askeri müdahaleler, insan hakları bakımından zaten kabul edilemez olan savaşı, ordular arası olmaktan çıkarıp, tüm insanlara yönelik bir zor kullanma yöntemi haline getirmiştir. 20. yüzyıl, savaşın ne denli vahim ve insan hayatını değersiz kılan insanlık dışı sonuçlar yarattığını ortaya koyacak örneklerle doludur. İnsanlık açısından vahim sonuçları yalnızca savaşlar üretmemekte, bir yandan da ırkçı, ayrımcı ve milliyetçi ideolojiler ile şekillenen yönetim biçimleri de bizzati kendi hukuki koruma yükümlülükleri altında olan topluluklara karşı da insanlık dışı fiillerde bulunmakta ve hatta bu toplulukları tümüyle ortadan kaldırmayı amaç edinen soykırım politikalarını hayata geçirmeye çalışmaktadırlar.

Dünyanın soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarına karşı mücadelede geride kalmış olması, ulus devletler çağında kamu düzeninden savaşa kadar tüm güvenlik alanının devlet egemenliğinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesine dayanmaktadır. 2. Dünya Savaşı, insan haklarının devletlerin tekeline bırakılamayacak bir alan olduğunu tüm dünyaya göstermiştir. Bu nedenle insan haklarının korunmasına ilişkin mekanizmalar, 2. Dünya Savaşı sonrası küresel düzeyde geliştirilmiştir. Ancak bu mekanizmaların, toplu ihlaller açısından yeterince etkili olmadığı da bir gerçektir. Savaş sonrası kurulan ve önemli bir işlevi de insan haklarının korunması olan Birleşmiş Milletler, tekil devletlere bağlı karar alma mekanizmaları nedeniyle ihlallerin önlenmesinde yeterince etkili olamamış, ihlallerin cezasız kalmamasına yönelik hukuki mekanizmalara ise bu çatı altında hiç yer verilmemiştir.

Günümüz dünyasında insan hakları ihlallerinin giderilmesinin önemli ve etkili araçları, insan hakları ihlallerini önlemeye ve ihlalcileri cezalandırmaya yönelik küresel, tekil devletlerin güdümünde olmayan, adil ve herkes tarafından kabul gören bir hukuk düzeni kuracak kurum ve kuruluşlardır. Henüz önleyici mekanizmalar konusunda bir ilerleme kaydedilmemiş olmakla birlikte, insan hakları ihlallerinin failerini cezalandırmaya yönelik bir küresel yargı organının temelleri 1998 yılında Roma Statüsünün imzalanmasıyla atılmış, 2002 yılında bu Statü ile kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi faaliyetlerine başlamıştır.

Mahkemenin kurulmasında 90'lı yıllarda Bosna'da, Ruanda'da, Somali'de Kosova'da, Doğu Zaire'de, Filistin'de işlenen soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları karşısında devletlerin ve sivil toplum örgütlerinin önleme ve sorumluların

cezalandırılması konusunda kaldığı aciz durumun büyük rolü olmuştur. Bu başarısızlığın sonucunda, sürekliliği olan bir küresel mahkemenin oluşturulması fikri geliştirilmiş ve insan hakları duyarlılığı olan tüm kurum ve kuruluşlarca savunulmuştur.

Roma Statüsü birçok devlet tarafından da desteklenmiş ve şu ana kadar 102 devlet, onay vererek Statü ile kurulan mahkemenin yetkisini kabul etmiştir. Ancak, başta Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail gibi devletler olmak üzere henüz Statüye onay vermeyen devletler de mevcuttur. Üstelik, bu devletlerden bir kısmı mahkemeyi etkisiz hale getirecek uluslararası düzenlemeler yapmaktan da çekinmemektedir. Örneğin, ABD gerçekleştirdiği ikili anlaşmalarla Statüyü onaylayan ya da onaylamayan devletleri, Statü hükümlerine aykırı davranmaya zorlamaktadır.

Türkiye, 2004 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile UCM kapsamına giren suçlarda “suçluların iadesine ilişkin” bir düzenleme yapmış olmakla birlikte (38. madde), günümüze kadar Statüye taraf olacağına dair siyasi bir irade göstermemiştir.

Biz, UCM Türkiye Koalisyonu’nun kurucu üyeleri olarak, öncelikle aşağıdaki belirttiğimiz gerekçelerle, Türkiye’nin kısa bir süre içinde taraf devlet statüsüne sahip olmasını istiyoruz.

1. Uluslararası Ceza Mahkemesi, dünya çapında ve her düzeyde gerçekleşen soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarının faillerinin cezасız kalmamasını sağlayacak bir mekanizmayı yaşama geçirmek için oluşturulmuş bir mahkemedir ve başarısı dünyadaki bütün devletlerin vereceği desteğe bağlıdır.
2. Roma Statüsü, güvenliği sadece kendi tekelinde gören, kendi fiillerinden doğan sorumluluğu iktisadi ve askeri gücüyle ortadan kaldırmaya çalışan ve dolayısıyla insanlığa yönelik tehdit oluşturan her türlü anlayış ve girişimin cezасız kalmayacağı bir küresel düzenin önemli bir ilk adımıdır.
3. Bu mekanizma aracılığıyla taraf devletler aynı zamanda kendi egemenlik alanlarında söz konusu suçları işleyenleri etkili bir biçimde cezalandıracaklarını, aksi takdirde UCM’nin bu suçların cezalandırılması için devreye gireceğini taahhüt ettikleri için, kendi hukuk sistemlerini söz konusu suçlara karşı güçlendireceklerdir.
4. Roma Statüsüne taraf olma, hukukun üstünlüğünün sınırlar ötesinde, evrensel düzeyde kabul edilmesi yolunda atılmış önemli bir adımdır. Bu sıfatı elde eden her taraf devlet, önce kendi sınırları içinde soykırım yapmayacağını, insanlığa karşı suç işlemeyeceğini, savaş suçlarından uzak duracağını kabul etmekle, hem kendi sınırları içinde, hem de evrensel düzeyde barış ve esenliğin gerçekleşmesine katkıda bulunacaklardır.

Eğer Türkiye insanlığa ve barışa yönelik tehditlere gerçekten cevap vermek istiyor ise, bu yönde oluşturulmuş olan tüm siyasi ve hukuki girişimleri desteklemelidir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi, sadece bir yargı organı ve hukukçuları ilgilendiren bir teknik mesele olarak dar bir kalıba sıkıştırılmamalıdır.

Çocuklardan kadınlara, engellilerden yaşlılara, ayrımcılık mağduru olabilecek etnik, dinsel, dilsel, ırksal farklılığa sahip tüm gruplara kadar herkesin insan onuruna saygılı bir yaşam sürdürebilmesi amacına hizmet edecek bir hukuk düzeninin oluşturulması

abasını ifade eden UCM'nin, toplumun her kesiminin sahip çıkması gereken bir konu olduğu bilinciyle hareket eden biz koalisyon kurucuları, sivil toplum örgütlerini de Roma Statüsünün topluma tanıtımını ve Türkiye'nin kısa bir süre içinde taraf olmasını sağlayıcı bir çaba göstermeye ve bu doğrultuda sorumluluk üstlenmeye davet ediyoruz.

UCM Türkiye Koalisyonu Kurucu Üyeleri

Diyarbakır Barosu

Helsinki Yurttaşlar Derneėi

İnsan Hakları Derneėi

İnsan Hakları Gündemi Derneėi

Mazlum-Der

Türkiye İnsan Hakları Vakfı

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi